

Nr 1213

Av herr **Ernulf**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 72, med förslag till lag om ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274), m. m.*

Enligt nuvarande lydelse av 1 § andra stycket i statstjänstemannalagen gäller lagen inte statsrådets, högsta domstolens eller regeringsrättens ledamöter, justitiekanslern eller riksdagens ombudsmän. Den är inte heller tillämplig på den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst. I proposition 1970: 72 föreslås bl. a. sådan ändring att lagen kommer att gälla även justitieråd, regeringsråd och justitiekanslern. Däremot avses undantag fortfarande gälla för statsrådets ledamöter, riksdagens ombudsmän och den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst.

Till grund för propositionen i denna del ligger ett av en särskild utredningsman år 1967 avlämnat betänkande Justitieråds, regeringsråds och justitiekanslerns arbetsrättsliga ställning (Stencil Ju 1967: 16). I betänkandet föreslogs att statstjänstemannalagen (StjL) i sin helhet skulle göras tillämplig på justitiekanslern men att beträffande justitieråden och regeringsråden inte för närvarande skulle genomföras särskild lagstiftning annat än i fråga om avstängning på grund av sjukdom och om skyldighet att underkasta sig läkarundersökning.

Propositionens förslag att justitieråd och regeringsråd inte längre skall vara undantagna från StjL:s tillämpningsområde mötte vid lagrådsremissen kraftig gensaga från lagrådet, som även avstyrkte förslaget såvitt avsåg justitiekanslern. Lagrådet fäste särskilt uppmärksamheten på högsta domstolens och regeringsrättens ställning och uppgifter från statsrättslig synpunkt och ifrågasatte, huruvida det kunde vara förenligt därmed att arbetsinställelse tillåts i de båda domstolarna.

Vid remissbehandlingen hade grundlagberedningen uttalat att frågan om de högsta domarnas arbetsrättsliga ställning hade ett visst samband med de högsta domstolarnas ställning i det konstitutionella systemet samt att beredningen därför närmast var benägen att förorda att problemet löstes först i samband med den författningsreform som beredningen hade till uppgift att förbereda. Lagrådet erinrade om detta uttalande. Vidare påpekade lagrådet bl. a. att om, efter en lockout omfattande högsta domstolens ledamöter och andra domare, någon vid allmän domstol skulle föra talan med krav på mistad lön under förmenande att han obehörigen avstängts,

målet eventuellt inte skulle kunna prövas i högsta domstolen, eftersom dess ledamöter skulle kunna vara jäviga och ersättare inte får förordnas.

Föredragande statsrådet fann inte några konstitutionella hinder mot att StjL görs tillämplig på domarna i de båda högsta rättskipande organen, utan att undantag samtidigt görs för lagens bestämmelser om arbetskonflikt. Beträffande det av lagrådet anförda exemplet invände statsrådet att en liknande jävssituation uppenbarligen kunde uppkomma även i andra dömande instanser. Han framhöll vidare i likhet med lagrådet att den diskuterade frågan har nästan uteslutande teoretiskt intresse.

Enligt min mening är det angeläget att grundlagberedningen i sitt fortsatta arbete prövar hela frågan om justitie- och regeringsrådets arbetsrättsliga ställning och särskilt frågan huruvida stridsåtgärder beträffande dem bör vara uteslutna av konstitutionella skäl. Påpekas må i detta sammanhang att föredragande statsrådet när han yttrar sig om det av lagrådet anförda exemplet förbigår en väsentlig omständighet. När det gäller andra domstolar än högsta domstolen och regeringsrätten kan nämligen en jävssituation för domstolens ledamöter lösas genom att vikarier tillkallas för det ifrågavarande målet. Vid jäv för samtliga justitieråd, respektive regeringsråd, kan emellertid domstolen ej fungera, eftersom vikarier — såsom lagrådet påpekade — ej får anlitas i dessa domstolar. Denna skillnad förbigås helt i statsrådets resonemang.

Frågan om huruvida konstitutionella hinder föreligger eller bör stadgas mot strejk eller lockout, omfattande ledamöter av högsta domstolen eller regeringsrätten, synes så tveksam att grundlagberedningens ställningstagande inte bör föregripas. En lösning kan inte heller anses särskilt brådskande, eftersom det i praktiken knappast kan bli fråga om en sådan situation. Skulle en sådan trots allt inträffa, torde en särlagstiftning under alla förhållanden — d. v. s. vare sig propositionen i denna del bifalles eller ej — bli nödvändig. I avbidan på grundlagberedningens överväganden bör därför enligt min mening StjL inte göras tillämplig på justitieråd och regeringsråd. Däremot finner jag föredragande statsrådets motivering för att göra lagen tillämplig på justitiekanslern vara övertygande.

Skulle riksdagen emellertid godtaga förslaget även beträffande justitie- och regeringsråden, bör enligt min mening ändring ske i en detalj. Enligt propositionen skall ett nytt andra stycke införas i 27 § StjL med föreskrift bl. a. att beslut om avstängning av tjänsteman, som på grund av sjukdom etc. inte fullgör sin tjänst tillfredsställande, och om läkarundersökning av sådan tjänsteman meddelas av Konungen, när det är fråga om tjänsteman som inte kan dömas till disciplinstraff, d. v. s. bl. a. domare. Beträffande övriga tjänstemän fattas beslut av den myndighet Konungen bestämmer. Besvär över myndighetens beslut prövas av regeringsrätten, eftersom det

gäller en rättsfråga. Ett beslut av Kungl. Maj:t i statsrådet kan däremot inte överklagas i regeringsrätten.

Principiella skäl talar enligt min mening mot en ordning, där Kungl. Maj:t i statsrådet fattar beslut om avstängning eller läkarundersökning av domare i högsta domstolen eller regeringsrätten. Om beslutet, såsom lagrådet i sitt yttrande förordar, föregås av en framställning från domstolen i fråga, synes de principiella invändningarna dock i hög grad bortfalla. Vad nu sagts gäller tydligen även entledigande på grund av sjukdom enligt regler om skyldighet att avgå före uppnådd pensionsålder. I nuvarande situation begränsar jag emellertid mitt yrkande till att avse att i 27 § StjL tillägges ett stadgande att beslut, som där avses och som gäller justitieråd eller regeringsråd, får meddelas av Konungen endast efter framställning från domstolen i fråga.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag,

1. att riksdagen — med anmälan att proposition 1970: 72 inte kunnat oförändrad antagas — beslutar

att 1 § andra stycket statstjänstemannalagen erhåller sådan lydelse att högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter fortfarande undantages från lagens tillämpningsområde,

att i andra hand i 27 § samma lag införes ett stadgande att beslut av Konungen enligt andra stycket får meddelas beträffande ledamot av högsta domstolen eller regeringsrätten endast om den domstol ledamoten tillhör gjort framställning härom; samt

2. att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 29 april 1970

Gudmund Ernulf (fp)